

הוי רבותא טפי דספק ברכות להקל וא"כ יש להביא סייעתא מכאן לדעת הר"י דס"ל דספק ברכות לחומרא כמ"ש התוס' לעיל יב, א ד"ה לא. (ועי' ביאור הגר"א סי' תפז סק"ד) (ועי' אליהו רבא סי' כב ורש"ל ומהרש"א פסחים קא-קב).

**מאי ואחר.** פי' תיבת אחר הוא מיותר בפסוק. ותו ק' לגמ' למה לא כתב טעם על שם דינה כמו בכל השבטים, ומתרץ לאחר שדנה וכו' נמצא מתורץ ב' הקושיות<sup>59</sup>.

**מובטח אני שאין זה בתוך ביתי.** יש מפרשין שהבטחון היה שאין הצוחה בתוך ביתו<sup>60</sup>, דא"א לומר שאין הצרה בתוך ביתו<sup>61</sup>, דמצינו כמה צדיקים שהי' להם צרות. אבל ממה שהביא הגמ' על זה האי קרא<sup>62</sup> משמועה רעה לא יירא משמע שהבטחון היה שאין הצרה בתוך ביתו<sup>63</sup>. אלא צ"ל דבאמת הכי פירושו דהוא היה בטוח בה' שלא תבא לו צרה בתוך ביתו<sup>64</sup>. (ומה שמצינו כמה צדיקים

ועכשיו החליף מעות בכלי או בית אין שייך לומר בזה אלא שהחיינו והתרצן דחה דאף בדבר חדש אין מברכין הטוב והמטיב אלא בשותפות, וילדה אשתו זכר דניחא ליה בהדיה בזכר וכן בשאר הדברים, אבל המקשן סבר דבדבר חדש<sup>אוצר החכמה</sup> אפי' שאין לו שותפות מברך הטוב והמטיב, והירושלמי ס"ל כסברת המקשן וע"כ במתנה דהוי דבר חדש מברך הטוב והמטיב לכך כתבו התוס' וצ"ע דלא אשכחן בגמ' דידן דגמ' דידן דחה זה הסברא<sup>58</sup> (ולפ"ז לדידן דפסקינן כגמ' שלנו צריך המקבל מתנה לברך שהחיינו ולא הטוב).

[ס, א] **כח דהתירא עדיף.** דכשאושר אפשר שאינו אוסר רק מחמת ספק ולא משום דברירא ליה מלתא, אבל כשמתיר אלו לא היה יודע בבירור שהוא מותר לא היה מתיר מספק (אבל צ"ע דהכא הו"ל למימר איפכא דמאן דמצריך לברך

הנ"ל. 58 המ"ב סקכ"א כתב שיש מהאחרונים שחולקים וסוברים דלא נתקנה ברכה זו כ"א בדאית להו לאתריני ג"כ טובה גשמית. אמנם הב"י כתב שלפמ"ש הרא"ש לא קשה קושיית תוס' שהגמ' לא חש להביאה דאף זה מיקרי הנאה לנותן ושייך בו הטוב והמטיב. 59 וכ"כ מהרש"א. 60 בערכי נחל (לבעל הלבוש) עה"ת סו"פ כי תבוא מביא בשם קמאי שהוא מצד מידת הסבלנות שהנהיג בביתו לא להרים קול על היסורין אלא לקבלם באהבה. וכ"כ ביערות דבש דרוש ז ובערוך השולחן סי' רל ס"ב. 61 תהלים קיב, ז. 62 עיין בנתיבות עולם למהר"ל נתיב הבטחון פרק א, שביאר את המאמר הזה על פי דרכו. 63 כדברים הללו שיש דרגת בטחון גבוהה כזו, מצינו בחזו"א אמונה ובטחון פ"ב סי' ז: יש עוד ממדת הבטחון כי על הבוטח שורה רוח קודש ומתלוה עמו רוח עוז המבשרו כי אמנם יעזרהו ה', וכמו שאמר

דוד המלך ע"ה אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה וכו', וזה ענין מתחלף לפי מעלת הבוטח ורב קדשו. והנה ידוע משמיה דהגרח"ס זצ"ל לבאר הפסוק ואני בחסדך בטחתי, היינו כאשר אני בטוח בחסדך אזי רק יגל לבי בישועתך, יש בי שמחה, אבל אשירה לה', אמירת שירה היא רק כי גמל עלי, כאשר עשה לי הנס. וכ"כ רבינו בפירוש אבני אליהו. ומקשים ע"ז מדברי רש"י בתהלים יח, ד עה"פ מהולל אקרא ה' ומן אויבי אוושע, ופירש בהלולים אקראנו ואתפלל לפניו תמיד, כלומר אף לפני התשועה אני מהללו לפי שבטוח אני שאוושע מאויבי. וכן קשה ממש"כ רבינו בבאור ההגדה עה"כ קול רנה וישועה: ויאמר הרנה קודם הישועה, כלומר שבטוח לבי בה' שאצלי הרנה קודם הישועה. אמנם לפימ"ש"כ רבינו כאן מיושבים הדברים, שיש דרגת בטחון שבטוח שתבוא לו הישועה, והוא כאילו רואה כבר הישועה, ולגביה שייך רנה

1234567

בכרך שאין דנין והורגין. ודוקא היכא דאיכא סכנת נפשות אבל בהיזק ממון אין מברכין ברכה זו<sup>65</sup>.

שהי' להם צרות י"ל דהכל לפי אומץ הלב בבטחוננו על ה' וכמ"ש חולין ז', ב שאני ר"ח דנפיש זכותיה).

הנכנס לבית המרחץ אומר כו'. דוקא בבית המרחץ שלהם שהי' האש תחת הנסרים שהיה בקרקע המרחץ והיה מהלכין על גבי הנסרין ואם נשבר א' מהנסרין היה סכנה גדולה, אבל בבית המרחץ שלנו אין מברכין ברכה זו<sup>66</sup>.

כל היכי דדרשת להאי קרא מרישא לסיפא מדריש וכו'. לפי ראשון משמועה רעה לא יירא מה טעם משום נכון לבו בטוח בה' שלא יביא עליו צרה. ולפי השני משום בטוח בה' בשכר זה משמועה רעה לא יירא<sup>64</sup>.

אמר בשם הגר"א שיש במדרש על מקרא והבוטח בה' חסד יסובבנו, שאפילו רשע ובוטח בה' חסד יסובבנו, דלא כדעת בעל חוה"ל בשער הבטחון שמי שאינו ירא ה' לא יועיל בטחוננו. ובזכרוננו מצאתי סיעתא לדברי הגר"א בילקוט תהלים כה, ע"ש. וכ"ה בכתבי ר"ז מסלנט שזהו סגולת הבטחון, שהקב"ה עושה רצונו של אדם הבוטח בו בלב שלם ומספיק לו כל צרכיו בכ"מ ובכ"ע ואפילו אינו צדיק, כמש"כ והבוטח בה' חסד יסובבנו. וכן ביאר רבינו בחידושי אגדות ע"מ"ס ב"ק צב, א בד"ה כד הוינן, שכשהאדם קטן בוטח על בוראו מאד מנהיגו הקב"ה בהשגחה עצומה פרטית, כמו בישראל קודם הים היו מתייראין מן המצרים והיו בוטחים בה' מאוד (ואף שלא היו צדיקים, אלא בזכות הבטחון זכו).<sup>65</sup> בערוה"ש כתב שבזמנינו לא שייך זה, ומ"מ הזהיר בדברי חז"ל נכון לאמרו, ע"ש. ולכאורה הוא מטעם דברי רבינו שנתקן רק במקום שיש חשש נפשות, וזה אינו מצוי היום. וכדברי רבינו משמע במאירי שכתב וז"ל: ברכה זו א"צ אלא למי שנכנס לכרך שאין בתי דנין מצויין בו ולא אימת מלכות ומכין וחובטין שלא מן הדין ואדם צריך לרחמי בוראו, ומ"מ מתורת רשות לאדם לברך כן על כל מקום שהוא נכנס. 66 כ"כ הב"ח סי' רל והביאו הט"ז לדינא. וביאר הב"ח שלהיזק החמין א"צ לחוש, כי העין רואה והלב מבין ליזהר מהיזק חמין שעומדין בגלוי. ובשעה"צ סק"ז כתב דצ"ע בזמנינו שמצוי כמה סיבות ע"י החמין דאפשר שיברך אף משום החמין.

אף קודם הישועה בפועל. וכע"ז מצינו בהגדת מבית לוי עמוד קפו, שהגרי"ז זצ"ל אמר שדברי הגר"ח אינם אמורים אלא במי שבוטח שיעשה לו נס מכח מדת בטחון, וכדכתיב ואני בחסדך בטחתי, אבל כשהובטח לו ע"י נביא שה' יעשה לו נס כמו ביהושפט (דה"ב כ) בזה שייך לומר שירה גם קודם הנס. וכן מצינו בשירת הים שישראל אמרו שירה על דברים שידעו בנבואה שעתידיים לקרות, כדאי' במכילתא. והנה דרגת בטחון הגבוהה שכתב רבינו היא בחינה של נבואה, כמש"כ החזו"א, ולכן בזה שייך להודות אף קודם. [ובספר עמק ברכה ענין הלל הביא משמיה דהגרי"ז דברים הפוכים, שאף כשנביא מבטיח על הישועה א"א לומר שירה, ע"ש].<sup>64</sup> רש"י כתב שלתרווייהו חד משמעות איכא, וביאר מהרש"א שהענין מה שכפל להחזיקו מכל הצדדים. אמנם רבינו ביאר שיש כאן שני דברים, שלפירוש ראשון מבאר הטעם שלא יירא משום שבטוח, וללשון שני זהו שכר בזכות שבוטח לא יירא. ובמאירי משמע נמי דתרי מילי נינהו אלא ביאר באופ"א. ויש להוסיף דמשמע שמי שבוטח בה', עצם זה שבוטח זהו מזכהו משמוע רעה ואין תלוי כלל בצדקתו. בספר דוגמא מדרכי אבי מהגרא"ל הכהן בנו של הח"ח אות ו': בטחוננו בה' היה מפליא מאוד, והיה רגיל תמיד לשנן המקרא בשמואל-א ל, ו ויתחזק דוד בה' אלוקיו, אם כי היה אז בצרה גדולה. ואמר בשם הגר"א על מקרא שאמר דוד כי כך ארוץ גדוד באלוקי אדלג שור, אין הכוונה בשמות הקדושים כאשר כתבו כמה מפרשים, רק בכח בטחוננו הגדול. כז